

Europese Commissie sceptisch over NPLG

Hoe Rutte IV de derogatie uitfaseerde

2022 is een cruciaal jaar voor het landbouwbeleid. Henk Staghouwer, landbouwminister in kabinet-Rutte IV, moest de Europese Commissie overtuigen van het Nationaal Programma Landelijke gebied (NPLG). Met het NPLG zouden de EU-doelen voor water, natuur en klimaat in één keer worden gehaald. Virginijus Sinkevičius, Eurocommissaris voor Milieu, bleef sceptisch over het NPLG, zo blijkt uit de gespreksnotities die Agrifacts opvroeg in Brussel.

Een week na de start van kabinet-Rutte IV, maakt landbouwminister Henk Staghouwer zijn opwachting bij Eurocommissaris Sinkevičius in Brussel. Hoewel het een kennismakingsgesprek betreft, wil Staghouwer meteen zaken doen. Staghouwer wil afspraken maken over stikstof en hij heeft haast met het 7e actieprogramma Nitraatrichtlijn. Er is nog maar weinig tijd om een volgende derogatie te regelen.

Kabinet-Rutte IV (VVD, D66, CDA en CU) heeft grote ambities. Hij wil de landbouw drastisch hervormen want Nederland loopt op meer fronten tegen haar milieugrenzen aan. Er moet veel gebeuren voor het halen van de

stikstofdoelen, de water-, klimaat- en biodiversiteitsdoelen. Staghouwer houdt de Eurocommissaris voor dat voor het bereiken van de Europese milieudoelen, de veestapel met 30% moet krimpen. Daarbij zou de landbouw geëxtensiveerd moeten worden. De grond die daarbij vrijkomt, wordt bestemd voor natuur. Staghouwer verzekert Sinkevičius dat de hervormingen van het platteland sowieso doorgaan, ook als de boeren ertegen in opstand zouden komen. Eerst komt er een vrijwillige opkoopregeling, en als die te weinig oplevert, zal worden overgegaan tot onteigening.

Staghouwer wordt tijdens het kennismakingsgesprek vergezeld door een hoge ambtenaar van het ministe-

rie. Deze wijst op een transitiefonds van 25 miljard euro, dat het kabinet beschikbaar stelt. “Het is de grootste investering in de landbouw sinds jaren, en dit fonds laat zien dat wij het transitieplan voor het Nederlandse platteland zeer serieus nemen”, aldus de ambtenaar. De voortgang van het NPLG zal nauwlettend worden gemonitord, met behulp van een nog op te richten Ecologische Autoriteit.

HAAST MET DEROGATIE

Staghouwer heeft nu de hulp van Sinkevičius nodig. Hoewel bij het NPLG geen derogatie past, wil Staghouwer tóch met spoed een transitie-derogatie voor de boeren, voor de periode 2022 - 2025. En hier heeft Nederland haast

Eurocommissaris Virginijus Sinkevičius zag torenhoge ambities bij Nederland, die desondanks aansluiting met de EU-richtlijnen ontbeerden. Foto: EC

mee. Staghouwer vreest dat de boeren in opstand komen tegen het NPLG, als de derogatie nu al zou vervallen. Staghouwer heeft daarom met spoed een transitie-derogatie nodig van de Europese Commissie om draagvlak te houden bij de boeren. Hiermee wordt de derogatie stapsgewijs afgebouwd, zodat boeren enkele jaren de tijd krijgen om zich aan te passen.

SCEPSIS BIJ EUROPESE COMMISSIE

Sinkevičius, die meent dat het om een beleefdheidsgesprek zou gaan met de nieuwe landbouwminister van Nederland, voelt zich overvallen door de grote plannen en haast van Staghouwer. Bij Sinkevičius slaat de twijfel toe. Nederland moet haast maken met het

7e actieprogramma Nitraatrichtlijn en de derogatie-aanvraag. Hiervoor is nog maar weinig tijd. En nu komt Nederland opeens met een volledig nieuw plan voor hervorming van het landelijke gebied. Het nieuwe plan laat niet zien hoe de waterkwaliteit erdoor zou worden verbeterd. Ook twijfelt Sinkevičius eraan of het nieuwe plan wel in lijn is met de Europese Nitraatrichtlijn en of het juridisch houdbaar is.

Een maand later – op 25 februari 2022 - vindt opnieuw overleg plaats tussen Staghouwer en Sinkevičius. De Eurocommissaris herhaalt zijn ernstige zorgen. Het NPLG moet nog groten-deels worden uitgewerkt en geïmplementeerd. Daarvoor is tijd nodig, die

er niet is. Sinkevičius geeft aan dat het Nederlandse NPLG-plan te vaag is voor een toekenning van een derogatie. Daarnaast meent de Eurocommissaris dat derogatie in strijd is met het NPLG. Door deze wel toe te kennen, zou er ongelijkheid ontstaan tegenover andere lidstaten, van wie wel een concreet plan en juridische houdbaarheid worden gevraagd. Uiteindelijk strijkt de Eurocommissaris over zijn hart en zegt toe derogatie te zullen aanbevelen bij het Nitraatcomité. Staghouwer komt vervolgens met nóg een verzoek aan Sinkevičius. Of de Eurocommissaris een brief wil sturen naar Nederland. Staghouwer heeft zo'n brief nodig om de Nederlandse boeren te doordringen van de Brusselse noodzaak. ►

RUTTE IV MEGA-AMBITIEUS

Kabinet-Rutte IV doet zijn best om het NPLG op te dringen aan Brussel. En te vervatten in afspraken met de Europese Commissie, zodat deze Nederland daaraan kan houden. In 2025 zou de stikstofuitstoot met 40% worden gereduceerd, oplopend naar 75% in 2030. Voor de waterkwaliteit zouden de doelen in 2027 worden bereikt en voor het klimaat bedraagt de reductie 5 Mton CO2 in 2030. Alle melkveebedrijven moeten in 2030 grondgebonden zijn, en in zandgebieden worden zeer brede bufferstroken (100 m - 250 m) verplicht. Er komt een opkoopregeling en het herwonnen land wordt natuurgebied of extensieve natuurgerichte landbouw.

Het lukt Staghouter niet om de Europese Commissie te overtuigen. Sinkevičius beluistert de torenhoge ambities van het Nederlandse kabinet, maar wil vasthouden aan de Nitraatrichtlijn. Hij mist de concrete maatregelen waarmee de nitraatvervuiling van het grondwater en de eutrofiëring van het oppervlaktewater stapsgewijs worden verminderd. En bij elke tussenstap hoort een te verwachten

resultaat. Daarnaast blijft het voor de Europese Commissie onduidelijk hoe de Nederlandse provincies de geïntegreerde NPLG-doelen gaan monitoren. Ook weet Nederland de zorgen over de juridische aansluiting bij de EU-richtlijnen niet weg te nemen.

AANWIJZING NV-GEBIEDEN

De Europese Commissie wijst Staghouter erop dat ook een transitie-derogatie gekoppeld is aan de Nitraatrichtlijn en niet aan een transitie naar het NPLG. Nederland moet met nutriënten vervuilde gebieden aanwijzen, zodat hier de nutriëntenverliezen kunnen worden ingeperkt. De Nederlandse wetgeving strookt echter niet overal met wat de Nitraatrichtlijn vraagt. Bij oppervlaktewater gaat het bijvoorbeeld om gebieden waar sprake is van eutrofiëring. Nederland blijkt niet te beschikken over een wettelijk instrument om gebieden aan te wijzen op basis van eutrofiëring.

STAGHOUWER GOOIT KONT TEGEN KRIB

Zomer 2022. Het wordt duidelijk dat Staghouter op weinig bijval

van de Europese Commissie hoeft te rekenen voor zijn NPLG. Deze wil zich beperken tot de Nitraatrichtlijn.

Tot verrassing van Sinkevičius gooit Staghouter opeens zijn kont tegen de krib. Staghouter weigert in te stemmen met een aantal eisen die de Europese Commissie wil stellen aan de transitie-derogatie, zoals de verplichte bufferstroken en de ban op derogatie in grondwaterwingebieden.

De laatste gespreksnotitie dateert van 8 november 2022. Staghouter maakt dan al enkele maanden geen deel meer uit van het kabinet. Directeur generaal Johan Osinga van het ministerie van Landbouw praat de Europese Commissie bij over de voortgang van het NPLG.

Er komen provinciale verkiezingen aan in Nederland. Osinga vreest dat er een nieuwe politieke wind gaat waaien die wel eens nadelig zou kunnen uitpakken voor het NPLG. Het antwoord van de Eurocommissaris is onveranderd: het gaat ons om de EU-richtlijnen voor water, natuur en luchtkwaliteit. Daaraan moeten lidstaten voldoen. ■

Het lukt voormalig LNV-minister Henk Staghouter niet het NPLG verkocht te krijgen aan Brussel.

Beeld: TK-debat